

EDUSKUNNAN
SOSIAALIVALIOKUNTA

Helsingissä

10 päivänä toukokuuta 1989

Lausunto n:o 5

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on 6 päivänä huhtikuuta 1989 pyytänyt sosiaalivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 245/1988 vp. laeiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n sekä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Hannu Takala ja lainsäädäntöneuvos Matti Savolainen oikeusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Matti Mikkola sosiaali- ja terveysministeriöstä, vt. osastopäällikkö Varpu-Leena Aalto sosiaalihallituksesta, hallintopäällikkö Kari Virta Helsingin kaupungin edustajana, apulaispoliisimestari Matti Nyström Turun poliisilaitokselta, vs. toimistonjohtaja Maija-Liisa Kukkonen Kriminaalihuoltoyhdistyksestä, toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta ja vankilanjohtaja Liisa Nikkilä Keravan nuorisovankilasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ehdollisesta rangaistuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt tuomittaisiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain silloin, kun erityisen painavat syyt sitä vaativat. Vankeinhoidollisin perustein voitaisiin nuorisovankilassa rangaistustaan suorittava vanki siirtää avolaitokseen määrääjäksi tai rangaistuksen jäljellä olevaksi ajaksi.

Sosiaalivaliokunta pitää perusteltuna sitä, että alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain erityisen painavien syiden sitä vaatiessa. Näin voidaan valiokunnan käsityksen mukaan vähentää sen todennäköisyyttä, että nuori joutuu vankilakierteeseen. Samoin nuorisovankilaan tuomittujen siirtäminen avolaitokseen lisää vangin mahdollisuuksia vapauduttuaan selviytyä muussa yhteiskunnassa.

Valiokunnan saamien selvitysten mukaan nuori ei koe ehdollista vankeusrangaistusta

varsinaisena rangaistuksena ennen kuin näitä kertyy niin paljon, että rangaistukset pannaan täytäntöön. Tällöin nuori joutuu vankilaan pidemmäksi aikaa, jolloin hän on vielä enemmän alttiina rikolliselle ympäristölle. Samaan saattavat johtaa sakkorangaistukset, jos nuorella ei ole varoja sakkojen maksamiseen, jolloin ne muunnetaan vankeudeksi. Alle 18-vuotiaalle vankila ei ole oikea paikka ajateltaessa nuoren mahdollisuuksia selviytyä jatkossa yhteiskunnassa. Nuorisovangin asemaa on parannettava. Tärkeä näkökohta nuorten rankaisemisessa on myös, että rangaistavalla teolla ja seuraamuksella on mahdollisimman lyhyt ajallinen yhteys. Oman ongelmansa muodostavat väkivalta- ja henkirikoksia tekevät nuoret.

Sosiaalivaliokunta edellyttää niin sanottujen vaihtoehtoisten rangaistusmuotojen pikaista kehittämistä ja käyttöönottoa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan sovitteista on saatu hyviä tuloksia, joten ainakin lievempien rikosten kohdalla tätä menettelyä tulee edistää ja tukea. Vastaavasti muut menettelyt, kuten kokeilun alaisena oleva yhdyskuntapalvelu tulee saada käyttöön, jotta näin voidaan välttää vankeusrangaistuksia nuorimmille rikoksenteijöille. Vaihtoehtoiset rangaistukset saattavat soveltua myös alle 15-vuotiaille yhteiskunnallisena ojennuskeinona. Vastaavasti on tehtävä mahdolliseksi alle 15-vuotiaiden kuulusteleminen rikoksen johdosta.

Lastensuojelun kannalta asiaa tarkasteltaessa on tärkeää, että vankilaa keveämpien laitosten ja avohuollon toimenpiteiden voimavaroja lisätään, koska vankila on laitoksetun viimeinen lenkki. Vankilaan tuomitut nuoret ovat usein viettäneet merkittävän osan elämästään laitoksissa, minkä vuoksi on tarkoituksenmukaista lastensuojelun toimenpitein tukea entistä aikaisemmin avohuollossa ja muissa laitoksissa kuin vankilassa olevien sekä ehdollisena tuomittujen

nuorten rikoksenteekijöiden selviytymistä. Tämä edellyttää voimavarojen lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla.

Sosiaalivaliokunta kiirehtii samalla lastensuojelun uudistamista ja pitää erityisen tärkeänä, että myös ehkäisevin toimenpitein voidaan välttää nuorisorikollisuuden ilmenemistä. Keskeistä on koulun sosiaalinen ja psyykkinen oppilashuolto ja lastensuojelun tukitoimet, muun muassa tukiasuminen. Vastaavasti tukiperheet ja perhehoito ovat valiokunnan käsityksen mukaan voimakkaan kehittämisen tarpeessa olevia lastensuojelun toimintamuotoja. Oikeusministeriön tulee olla yhteistoiminnassa sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministe-

riön kanssa, jotta nuorten rikoksenteekijöiden kohtelu, lastensuojelu ja koulun oppilashuolto tukevat toisiaan.

Sosiaalivaliokunta esittää kunnioittavasti, että lakivaliokunta ottaisi huomioon edellä tässä lausunnossa mainitun varsinkin vaihtoehtoisten rangaistusten käyttöönoton kiirehtimisen osalta ja siten, että ne tulee saada käyttöön mahdollisimman samanaikaisesti nyt ehdotetun lainsäädännön kanssa riippumatta rikoslain uudistuksen aikataulusta. Itse hallituksen esityksestä sosiaalivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo ja jäsenet Alaranta, Kankaanniemi, Koistinen, P. Leppänen,

Nordman (osittain), Rantanen, Stenius-Kaukonen, Taina, Törnqvist ja Väistö sekä varajäsen Sasi.
